

Nergens raakte de erfenis van het verzet zo ondergesneeuwd en gemarginaliseerd als in ons land. Met het nieuwe boek 'Was opa een held?' willen historici een leidraad bieden in een vergeten verleden.



Timmie van Diepen

De geschiedenis van het Belgische verzet is geen onverwerkt, maar een vergeten verleden



Leden van het verzet tijdens de bevrijding in september 1944. FOTO RR

Hoe het verzet in de daderrol verzeild raakte

Van de erfenis van de Tweede Wereldoorlog in België wordt vaak gezegd dat het een onverwerkt verleden is, maar wat het verzet betreft is het eerder een vergeten verleden. Het zijn de woorden waarmee historicus Nico Wouters het boek inleidt dat vorige week verscheen bij uitgever Lannoo.

In *Was opa een held* geeft Fabrice Maerten, onderzoeker bij het Cegesoma (het Studie- en Documentatiecentrum Oorlog en Hedendaagse Maatschappij) een inkijk in de bronnen die voorhanden zijn om de geschiedenis van het verzet te bestuderen en te achterhalen wat familieleden wel en niet hebben gedaan tijdens de oorlog. Die gids samenstellen was een titaanenwerk, want na een algemene inleiding volgen maar liefst 250 pagina's met verwijzingen naar de meest uiteenlopende bronnen die geïnteresseerden kunnen raadplegen om de geschiedenis van verzetsmensen te reconstrueren.

15.000 doden

Dat zo'n boek pas nu, 75 jaar na het einde van de oorlog, verschijnt, is volgens de auteur veelzeggend. Drie jaar geleden werd eenzelfde oefening gemaakt voor het collaboratieverleden, onder de titel *Was opa een nazi?*. Pas daarna ontstond het idee om ook voor het verzet een gelijkaardige gids te maken.

Het zegt veel over de plaats die het verzet inneemt in de collectieve herinnering in ons land. Terwijl in

Frankrijk of Nederland met trots wordt teruggekeken op de bijdrage van de *résistance* en de Binnenlandse Strijdkrachten, ligt die erkenning in ons land veel moeilijker.

Hoewel het verzet ook in België een zware tol betaalde, naar schatting 15.000 landgenoten bekochten hun inzet met hun leven, raakten hun erfenis na de oorlog al snel ondergesneeuwd, soms zelfs moedwillig gemarginaliseerd.

Het verzet kreeg op veel plaatsen, zeker in Limburg, zelfs een negatieve connotatie. Velen zouden op het laatste moment zijn toegetreden, zich bezondigd hebben aan misdrijven in naam van de goede zaak, zich schuldig hebben gemaakt aan het onterecht oppakken van collaborateurs, enzovoort. De slachtoffers van het naziregime werden zo in een daderrol gedwongen, terwijl wie meewerkte met de nazi's zich van de weeromstuit gewillig het slachtofferkleed aanmat.

Interne verdeeldheid

In geen enkel ander land werd de beeldvorming zo sterk omgedraaid als in België. Volgens Nico Wouters kan dat alleen maar verklaard worden door het op elkaar ingrijpen van verschillende historische gebeurtenissen.

Ten eerste was het moeilijk voor het Belgische verzet, dat 100.000 à 150.000 medestanders kende, om haar relevantie aan te tonen. Door de snelle bevrijding in september 1944 konden bewegingen als het Geheim Leger en de Gewapende Partiza-

nen op militair vlak weinig zichtbaar bijdragen en het werk dat tijdens de bezetting gebeurde, was per definitie geheim.

Bovendien was het verzet geen ideologisch blok, maar een amalgaam van organisaties met eigen politieke doelen, gaande van communisten tot uiterst rechtse koningsgezinden. Door die interne verdeeldheid kwam het nooit tot een gemeenschappelijke agenda.

Bende van de Dameskous

Na de oorlog woog ook het banditisme op het imago van het verzet. Zo werd in Limburg het uitgestrekte platteland geteisterd door bendes waarin ook oud-verzetsleden zich schuldig maakten aan brutale overvallen. Vandaag zijn namen als 'de Bende van de Dameskous' of 'de Bende van Max' bij veel oudere Limburgers nog altijd erg bekend.

Die ontwikkelingen liepen parallel met de beginnende Koude Oorlog, waarbij het communistische verzet dat het zwaarst had gestreden steeds meer in de verdrukking kwam. Tegelijkertijd kwam het tot een climax in de Koningskwesie, waarbij het rechtse verzet in Vlaanderen geneigd was Leopold III te steunen, maar zich daardoor ongewild tegen België leek te keren toen de al dan niet terugkeer van de koning haast tot een burgeroorlog en splitsing van het land leidde.

Wat overbleef was een verdeeld en verbitterd verzet. En een vergeten herinnering.



→ Was opa een held?
Fabrice Maerten (red.),
uitgegeven bij Lannoo,
367 p., 27,99 euro.